

Archeologienota

Maasmechelen (Meeswijk), Palmenhof 1

Verslag van het landschappelijk bodemonderzoek
Programma van Maatregelen
2018B248

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

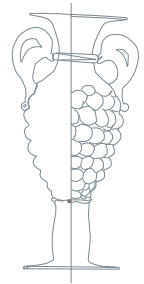
Haast-rapport 2018-15/ wettelijk depot: D/2018/12654/15
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2018), Maasmechelen (Meeswijk), Palmenhof 1, Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek, HAAST-rapport 2018-15, Bree, D/2018/12654/15

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2018/12654/15

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Bodemprofiel 1 – Palmenhof – Maasmechelen (Meeswijk)

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte	p.3
2. Bouwprogramma	p.6
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek	p.6
4. Assessment van het terrein	p.7
5. Gemotiveerd advies	p.8

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode:	2018B248
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5149
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5149
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5149
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5149
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
	Jeroen Wijnen (aardkundige), Laagland Archeologie
Betrokken personen buiten het project:	
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be , 0496 209 018 jeroen.wijnen@laaglandarcheologie.nl

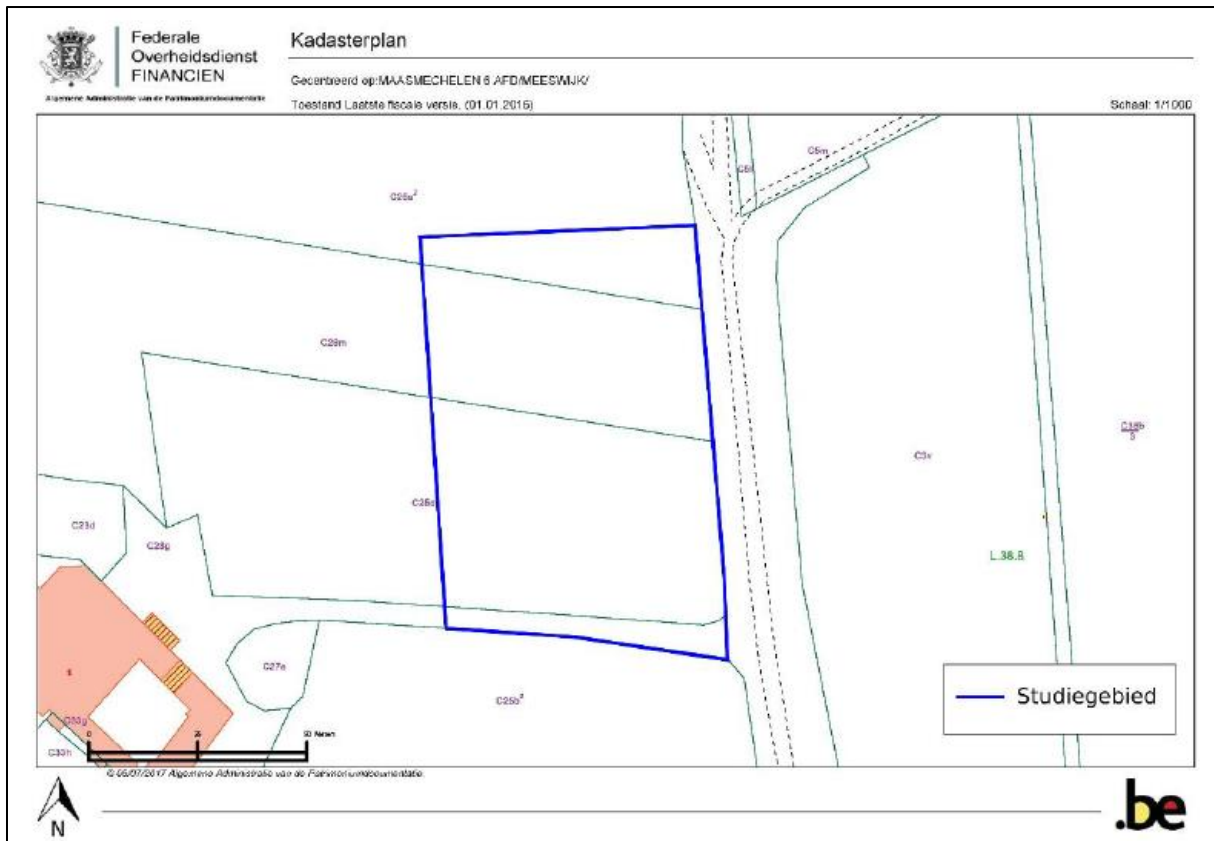
Inplantingsplan van de profielputten projectcode 2018A248, Maasechelen (Meeswijk), Palmenhof 1

Fig. 1: Situering van de profielputten op het GRB

Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Deze nota is het verslag van het landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd op 23/02/2018 te Maasmechelen, afd. 6 (Meeswijk), sectie C, percelen 25c2 (partim), 26m (partim), 25a2 (partim).

Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2016

Begin- en einddatum van het onderzoek:

Het proefputtenonderzoek ter opmaak van deze nota startte op 23 februari 2018 en werd afgerond op 23 februari 2018, wat betreft het veldwerk.

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed:

Bureauonderzoek,
Geologische dateringen:

Tertiair
Quartair
Holoceen

Geomorfologisch:

vlakte
rivierrand
eolische afzettingen

Bodems:

anthrosol

Bodemgebruik:

akkerland
grasland

Archeologische indicaties:

Losse vondsten

Objecten/materiaal:

Aardewerk of keramiek
Steengoed

Aardewerk/ Vaatwerk

Metaal

Lood

Dateringen:

Romeinse Tijd

Middeleeuwen

Late Middeleeuwen

Nieuwe tijd

2. Bouwprogramma

Cfrt archeologienota ID 5149 :

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5149>

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Afweging noodzaak verder onderzoek

Besluit uit het bureauonderzoek archeologienota 5149: *Op basis van de verzamelde landschappelijke, archeologisch en historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de potentiële aanwezigheid, aard en ouderdom van archeologische waarden ter hoogte van het studiegebied.*

Het studiegebied ligt de Maasvallei op droge zandleembodems zonder profielontwikkeling. Deze types bodems zijn uiterst geschikt voor agrarische doeleinden en waren mogelijks in het verleden ook een aantrekkingspunt voor de mens.

Desondanks deze ligging zijn de archeologische vindplaatsen schaars in de directe omgeving van het onderzoeksgebied. De meeste sporen bevinden zich kilometers afgelegen, vooral in westelijke richting en oosten aan de hoger gelegen terrassen in Nederland. Deze vertegenwoordigen een brede gamma van aanwezigheid vanaf de steentijd tot de nieuwste tijd, die de stelling versterkt dat de mens keer op keer terugkeerde naar deze gebied wegens de gunstige eigenschappen. Volgens recent uitgevoerd archeologisch onderzoek door RAAP en ABO nv, in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied, zijn er dikke jonge afzettingen aanwezig. Deze pakketten bestaan uit verschillende afzettingen van de Maas, met onder meer veel steenkool en grind. Deze pakketten bereiken gemiddeld een diepte van 3 meter.

Cartografische bronnen geven een duidelijke beeld over de ruimtelijke veranderingen rondom en op het Palmenhof. Op de Ferrariskaart werd het Palmenhof met de benaming "Cense Oude Gellick" vermeld. Op deze kaart is het een zeer ruime gesloten hoeve, terwijl het op de Atlas van der Buurtwegen als een dubbele hoeve (twee aanpalende gesloten hoeven elk rondom zijn eigen erf) werd weergegeven. In zijn huidige vorm en ruimte dateren de oudste elementen van 1737. De omgeving ondergaat geen grote verandering. Het blijft steeds landelijk. De bebouwing in de omliggende gemeenten neemt in de 20ste eeuw lichtjes toe. Het onderzoeksgebied blijft onbebouwd en in gebruik voor landbouw doeleinden.

Op basis van deze informatie kan er geconcludeerd worden dat er een matig potentieel aanwezig is voor de periodes tussen de ijzertijd tot nieuwste tijd en een lage potentieel aanwezig is voor de steentijd.

Onderzoeksstrategie

Het veldwerk, landschappelijk profielputtenonderzoek, werd uitgevoerd door 1 bodemkundige en 1 archeoloog. De resultaten werden door de bodemkundige in een

rapport weergegeven dat verwerkt is in dit verslag. Voor de foto's van de profielkolommen werd de projectcode 2018A248 gebruikt.

Gebruikt materiaal

De profielputten werden gegraven met een 17-ton graafmachine met een gladde graafbak van 2 m breedte.

De locatie van de proefputten, samen met de niveaus van het aangelegde vlak werden ingemeten met een ALTUS APS-NR2 gps-toestel met een afwijking horizontaal van 0,5 tot 1 cm en verticaal van 0,8 tot 1,2 cm.

Motivering eventueel afwijkende methodiek

Niet van toepassing

Inbreng specialisten

Jeroen Wijnen van Laaglandarcheologie met een ruime ervaring in bodems in Vlaanderen, met name in de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant, werd aangetrokken om het bodemonderzoek mee uit te voeren. Hij verzorgde ook het aardkundig verslag dat verwerkt werd in deze archeologienota.

4. Assessment van het terrein

Op **het terrein** is van west naar oost, centraal door het projectgebied een geul zichtbaar. In het westen, buiten het projectgebied gaat deze geul over in een lager gelegen, lichte depressie in het landschap. Aan de oostzijde stop de geul vlak voor de hoge maasdijk die het projectgebied scheidt van het stroomgebied van de Maas. Die geul is vermoedelijk een restant van een oude maasarm alhoewel ze niet als dusdanig gekarteerd is op de morfologische kaart van het Maasdal door E. Paulissen¹. Ten noorden, ten westen en ten zuiden van het projectgebied komen wel een aantal oost-west georiënteerde oude maasgeulen voor.

Het aardkundig onderzoek: Algemeen bestaat de ondergrond binnen het onderzoeksgebied uit afzettingen van de Stokkem Grinden van de Formatie van Stokkem^{2,3} dat bedekt is met fijn alluvium van de Formatie van Stokkem⁴.

¹ PAULISSEN, E., 1973, *De morfologie en de kwartairstratigrafie van de Maasvallei in Belgisch Limburg*, Verhandelingen Kon. Vlaamse Acad. Wet., lett. en Schone Kunsten v.n België. Kl. der wetenschappen, 127, 267p en Geomorfologische Kaart Maasvallei

² Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Formatie van Lanklaar; Borremans 2014.

³ Beerten, 2005; Borremans 2014, waarschijnlijk foutief geschreven als Formatie van Stockem en Stockem Grinden.

⁴ Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Formatie van Leut; Borremans 2014.

De Stokkem Grinden zijn in wezen herwerkte Pleistocene Maasafzettingen, gedeponeerd als beddinggrinden door een rivier met een gemengde lading. Ze komen voor in de huidige alluviale vlakte van de Maas. De Stokkem Grinden zijn vanaf het Laat-Glaciaal afgezet tot in de huidige tijd in de bedding van de Maas. Het fijn alluvium kan onderverdeeld worden in het kleilig alluvium van het Lid van Mullem⁵ dat zou zijn afgezet voor de ontbossing (vanaf Neolithicum) en het lemig alluvium van het Lid van Heppeneert⁶ dat na de ontbossing zou zijn afgezet.

Het alluvium representeert overstromingsafzettingen, ook wel bekend als oeverafzettingen. Binnen het onderzoeksgebied zijn vanaf 105 à 142 cm –mv de Stokkem Grinden aangetroffen bestaande uit bruin gekleurd, grind en wat stenen, met een kleibijmenging.

De Stokkem Grinden gaan over in licht bruingrijs tot bruin, matig grof tot zeer grof zand, die mede de overgang representeren van de grove beddinggrinden naar het fijne alluvium. Alleen in profielput 2 ontbrak deze zandlaag.

Bovenop deze zandlaag is in profielput 1 vanaf 128 cm –mv een bruin, zandig kleilaagje (13 cm dik) met wat mangaanspikkels aangetroffen. Dit zeer plaatselijk aangetroffen dunne kleilaagje is het enige wat rest van het Lid van Mullem, dat voor de ontbossing (vanaf het Neolithicum) is afgezet.

Eveneens als bijzonderheid werd in profielput 1 bovenop het Lid van Mullem vanaf 94 cm –mv een licht grijsbruin, zeer grove zandlaag met daarin laagjes met brokjes steenkool en bot aangetroffen. De aanwezigheid van de laagjes met steenkoolbrokjes zijn sterk indicatief dat het om een vrij recente beddingafzetting gaat.

Bovenop deze beddingafzetting is dan ook een vrij recente laag opgebrachte grond aangetroffen, bestaande uit grijsbruine, zwak humeuze, zandige leem waarin brokken zichtbaar zijn met houtskool- en steenkoolbrokjes en een enkele baksteenspikkel. Deze laag opgebrachte grond heeft waarschijnlijk te maken met werkzaamheden aan de waterkering die ca. 4 jaar terug hebben plaatsgevonden. Het plangebied grenst ongeveer aan de waterkering van de Maas.

⁵ Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Mullem klei, Formatie van Leut; Borremans 2014.

⁶ Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Heppeneert leem, Formatie van Leut; Borremans 2014.

In de overige profielen ligt respectievelijk direct op de Stokkem Grinden in profielput 2 en op de daarop aangetroffen grove beddingzanden in profielput 3, bruine zandige leem met wat houtskool en wat steenkolengruis. Deze leem lijkt echter op een natuurlijke wijze te zijn afgezet en representeert het Lid van Heppeneert, van de Formatie van Leut.

Het plangebied ligt dan ook in de recente overstromingsvlakte, die zonder waterkering zeker zo nu dan zou overstromen.

5. Gemotiveerd advies

Op basis van de resultaten van het profielputtenonderzoek kan gesteld dat het terrein vanuit archeologisch oogpunt niet interessant is.

De kans op het aantreffen van archeologische sporen is onbestaande gelet op de beschrijving van de aardkundige profielkolommen:

- Eventueel aanwezige artefacten – tijdens het profielputtenonderzoek werd enkel in profielput 1 op 94 cm – mv in de zeer grove zandlaag een botfragment aangetroffen (niet ingezameld) – zullen enkel in een verspoelde context aangetroffen worden.
- De herkomst van dergelijke vondsten is niet te bepalen gelet op de sterke stroming van het water bij overstromingen.
- Eventuele bodemsporen komen mogelijk voor op grote diepte en meer dan waarschijnlijk zal het enkel gaan om off site fenomenen gekoppeld aan eventueel landbouwgebruik van het terrein in droge, overstromingsvrije perioden, bij lage waterstand van de Maas.
- Er zijn echter geen aanwijzingen van enige vorm van bodemvorming of begraven/afgedekte bodems aangetroffen.
- Het projectgebied ligt aan de rand van de Maas, is bedekt met een dik pakket overdek/alluviale afzettingen en de aanleg van dijken is pas vanaf de 19de eeuw op gang gekomen zoals blijkt uit historische kaarten.
- Gezien de bijmenging met steenkoolbrokjes tot enige diepte kan ook dit alluvium niet heel erg oud zijn (19de tot 20ste eeuw en mogelijk iets vroeger). Het lemig alluvium van het Lid van Heppeneert is algemeen afgezet na de ontbossingen (Neolithicum) maar kunnen ook veel later zijn afgezet. Het plangebied ligt dan ook in de recente overstromingsvlakte, die zonder waterkering zeker ook nu nog zo nu dan zou overstromen.
- In geen van de profielkolommen zijn stilstandsfasen aangetroffen. Er zijn fasen van sedimentatie en erosie aangetroffen. Voor de bedijking lag het plangebied in de overstromingsvlakte van de Maas tot in een vrij recent verleden. Tot voorkort lag er zelfs een kleine geul aan de rand van het plangebied, die waarschijnlijk watervoerend was bij hoogwater.
- Gelet op de zeer stenige ondergrond – Stokkemgrinden – en het voorkomen van (recente) afzettinglagen waarin geen bodemvorming heeft plaatsgevonden kan ook gebruik van gronden binnen het projectgebied voor landbouwdoeleinden daterend uit perioden vóór de 18de eeuw uitgesloten worden.
- Specifiek voor de Romeinse periode: *Opmerkelijk is dat de Romeinen het fysisch milieu terdege kenden, alhoewel de natuurlijke Maas zich nog volkomen vrij verplaatste in de vallei. Door hun infrastructuur aan te passen aan het fysisch milieu*

slaagden zij erin dit milieu te beheersen. Zelfs de oudste delen van de alluviale vlakte werden ontweken als vestingsplaats. De alluviale vlakte werd immers nog continu door de Maas opgebouwd : de stroom migreerde, sedimenteerde grinden in de bedding en trad nog regelmatig buiten haar oevers, waarbij alluvium werd afgezet in de alluviale vlakte. De stroom kon zich zelfs nog verplaatsen.

Advies:

Op basis van de gegevens uit het landschappelijk profielputtenonderzoek kan derhalve besloten worden dat het projectgebied geen resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek.

Via dit programma van maatregelen stellen we voor om bij een herziening van de Gebieden Geen Archeologiekarta het projectgebied daarin op te nemen als GGA-gebied